

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Διδακτική - ερμηνευτική προσέγγιση πεζού κειμένου

Αλλοφροσύνη, Γ. Φιλίππου Πιερίδη¹

Διδακτικοί στόχοι

Οι μαθητές/τριες:

- ❖ Να αντιληφθούν τη βασική ιδέα του διηγήματος: τον παραλογισμό της γυναίκας σε συνάρτηση με το παράλογο του πολέμου.
- ❖ Να επισημάνουν στο κείμενο στοιχεία εκφραστικής του συγγραφέα (απλή και λιτή γλώσσα, αφηγηματικοί τρόποι και τεχνικές).
- ❖ Να εκφράσουν -προφορικά και γραπτά- τη συναισθηματική τους αντίδραση, με βάση το ερέθισμα του κειμένου.

Μέσα – υλικά

- Λογοτεχνικό βιβλίο *Ο καιρός της δοκιμασίας* του Γ.Φ. Πιερίδη (συλλογή διηγημάτων όπου ανήκει το συγκεκριμένο διήγημα)
- Φύλλα εργασίας
- Κείμενο για συνανάγνωση: «Η γριά γιαγιά μου», ποίημα Φοίβου Σταυρίδη (Ανθολογία Κυπριακής Λογοτεχνίας για το Γυμνάσιο, εκδ. ΥΑΠ, σ. 108)

Μεθοδολογία

Ιδεοθύελλα – διερευνητική – συνεργατική μέθοδος. Έμφαση σε βιωματική προσέγγιση του κειμένου.

Ενδεικτική πορεία διδασκαλίας /μαθησιακών δραστηριοτήτων

- ✚ Λεκτική αφόρμηση - ιδεοθύελλα: πρόβλεψη περιεχομένου, αρχικά μόνον από τον τίτλο, ο οποίος καταγράφεται στον πίνακα, και ακολούθως από τη χρονολογία δημοσίευσης του κειμένου (Νοέμβριος 1974). Ετυμολογείται και επεξηγείται ο όρος *αλλοφροσύνη* και καλούνται οι μαθητές μετά την ανάγνωση να αιτιολογήσουν την επιλογή του συγγραφέα να τιτλοφορήσει έτσι το διήγημα.
- ✚ Μεγαλόφωνη ανάγνωση από τον εκπαιδευτικό.
- ✚ Επαλήθευση ή διάψευση των προβλέψεων για το περιεχόμενο και αιτιολόγηση του τίτλου. Συναισθηματική αντίδραση των παιδιών με άξονα τη γυναίκα που παραλογίζεται².

¹ Η παρούσα πρόταση σχεδιάστηκε από τη διδάσκουσα στο πλαίσιο σεμιναρίων επιμόρφωσης που προσφέρθηκαν από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου, κατά το χρονικό διάστημα 2000-2007. Συγκεκριμένα, ετοιμάστηκε στο πλαίσιο του Προγράμματος Προϋπηρεσιακής Κατάρτισης εκπαιδευτικών (για σεμινάρια με θέμα τη Διδακτική της Λογοτεχνίας) και προαιρετικών σεμιναρίων με θέμα την αφηγηματολογία. Στην πρόταση σχολιάζεται αναλυτικά το κείμενο από άποψη αφηγηματολογίας (βλ. σσ. 7-9). Τελευταία τροποποίηση: 15/9/2015.

- ✚ Ένταξη του κειμένου στο όλον (στη συλλογή διηγημάτων όπου ανήκει). Επισήμανση των δομικών στοιχείων του διηγήματος (θέμα, χώρος, χρόνος, πρόσωπα), τα οποία και καταγράφονται στον πίνακα. Τα παιδιά τεκμηριώνουν την απάντησή τους με παραπομπές στο κείμενο.
- ✚ Διερευνητική και ομαδοσυνεργατική εργασία με διακριτική παρέμβαση του διδάσκοντος όπου χρειάζεται. Οι μαθητές, στηριζόμενοι στο κείμενο και με τη βοήθεια φύλλων εργασίας (βλ. ενδεικτικά σσ. 3-4), διερευνούν:
 - τη σκιαγράφιση των προσώπων (ποιες πληροφορίες παίρνουμε γι' αυτά και από ποιον, ποια στάση τηρεί το κάθε πρόσωπο απέναντι στη γυναίκα, πώς διοχετεύει ο καθένας μέσα του την τραγωδία του '74).
 - την εκφραστική τέχνη του συγγραφέα (γλώσσα και ύφος, αφηγηματικοί τρόποι και σκοπιμότητά τους).
- ✚ Ανακοίνωση πορισμάτων – συζήτηση – συμπλήρωση, με όλη την τάξη ενιαία.
- ✚ Ανίχνευση γνωρισμάτων του διηγήματος, γενικά, τα οποία ισχύουν στο κείμενο (εναλλακτική δραστηριότητα).
- ✚ Συνανάγνωση με το ποίημα του Φοίβου Σταυρίδη «Η γριά γιαγιά μου».
- ✚ Συνολική εκτίμηση – αποτίμηση του κειμένου με ανακεφαλαίωση των κύριων σημείων και με την έκφραση των συναισθημάτων που προκάλεσε. Στο τέλος, μπορούν να δοθούν στα παιδιά τα φυλλάδια με τα κύρια σημεία (βλ. σσ. 5-6).

Αξιολόγηση

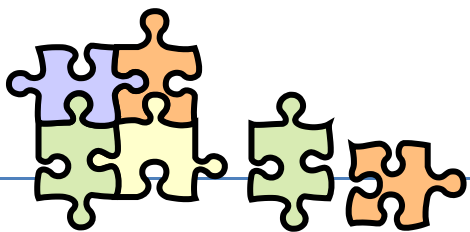
- ✓ *Συντρέχουσα*: σε όλη τη διάρκεια του μαθήματος αξιολογείται η προφορική συμμετοχή των μαθητών, η συναισθηματική τους ανταπόκριση στο κείμενο, η ικανότητά τους να τεκμηριώνουν τις απαντήσεις τους και η δεξιότητά τους να συνεργάζονται μεταξύ τους.
- ✓ *Τελική*: επιτυγχάνεται με την ανακεφαλαίωση – αποτίμηση του έργου και με τις κατ' οίκον εργασίες.

Κατ' οίκον εργασίες: (επιλογή μίας από τις πέντε)

1. Να επεκτείνετε το διήγημα γράφοντας μια δική σας συνέχεια και τέλος.
2. Υποθέστε ότι είστε ένας δημοσιογράφος και γίνεστε μάρτυρας του περιστατικού με τη γυναίκα. Να γράψετε ένα ρεπορτάζ για το γεγονός αυτό ή μια συνέντευξη με τη γυναίκα.
3. Να γράψετε μια θεατρική σκηνή (διάλογο και σκηνοθετικές οδηγίες) με βάση το κείμενο.
4. Να ετοιμάσετε ένα σχετικό ψήφισμα διαμαρτυρίας προς τον Ο.Η.Ε.
5. Να συγκεντρώσετε σχετικό υλικό (εικόνες, άρθρα εφημερίδων, ποιήματα κτλ.) και να ετοιμάσετε μ' αυτό τη δική σας πινακίδα ή μια μελέτη.

² Για δημιουργία καλύτερου κλίματος δεκτικότητας και συναισθηματική φόρτιση των μαθητών μπορούν να προβληθούν εικόνες / σύντομο βίντεο για την Αμμόχωστο, με τη συνοδεία σχετικών στίχων ή/και τραγουδιών (βλ. σχετική παρουσίαση).

Ενδεικτικά φύλλα εργασίας

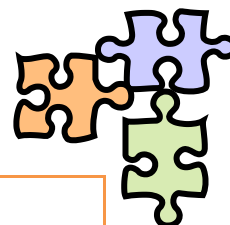
1. Να διερευνήσετε και να τεκμηριώσετε με βάση το διήγημα το πώς διαγράφονται τα πρόσωπα:

Πρόσωπα	α) Ποιες πληροφορίες παίρνουμε από το κείμενο για το κάθε πρόσωπο;
Αφηγητής	
Θωμάς	
Γυναίκα	
Ταξιτζής	

Πρόσωπα	β) Πώς αντιμετωπίζει το κάθε πρόσωπο την τραγωδία του 1974;
Αφηγητής	
Θωμάς	
Γυναίκα	
Ταξιτζής	

Πρόσωπα	γ) Ποια στάση κρατούν τα υπόλοιπα πρόσωπα απέναντι στη γυναίκα;
Αφηγητής	
Θωμάς	
Ταξιτζής	

2. Να επισημάνετε στο κείμενο στοιχεία εκφραστικής του συγγραφέα:

α) Γλώσσα και ύφος	
Διαλεκτικοί τύποι	
Διαφορετικές μορφές μιας λέξης	
Επίθετα	
Σύνθετα	

β) Αφηγηματική τέχνη	
1. Ποιος μας διηγείται την ιστορία και σε ποιο ρηματικό πρόσωπο; Παίρνει μέρος στην υπόθεση, και εάν ναι, με ποιο ρόλο;	
2. Με ποιους τρόπους μάς παρουσιάζει ο συγγραφέας την ιστορία και τι πετυχαίνει με αυτούς;	
3. Πώς αρχίζει η αφήγηση της ιστορίας (από την αρχή της /από τη μέση /από το τέλος) και με ποια σειρά παρουσιάζονται τα γεγονότα;	
4. Σε ποιο στοιχείο του διηγήματος δίνει έμφαση ο συγγραφέας (στο σκηνικό /στα πρόσωπα /στο επεισόδιο), και γιατί κατά τη γνώμη σας;	

ΚΥΡΙΑ ΣΗΜΕΙΑ

ΕΙΔΟΣ

Ρεαλιστικό διήγημα, μαρτυρία περισσότερο για την τραγωδία της Κύπρου, εκδόθηκε τον Νοέμβριο του 1974 και αργότερα περιλήφθηκε στη συλλογή διηγημάτων με τον τίτλο *Ο καιρός της δοκιμασίας* (1978).

ΔΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

- **Θέμα:** στην Κύπρο του '74, μία γυναίκα από την κατεχόμενη Αμμόχωστο παραλογίζεται, αρνούμενη να δεχτεί την παράλογη πραγματικότητα του πολέμου, και περιμένει πεισματικά το ταξί της γραμμής να την πάρει σπίτι της.
- **Χώρος:** «συνοικιακό περίπτερο, στο έμπα της Λευκωσίας από το δρόμο της Αμμόχωστος», όπου υπάρχει σταθμός λεωφορείων και ταξί για την Αμμόχωστο – κοντά στην πράσινη γραμμή «σε μικρή απόσταση από τη γειτονιά μας».
- **Χρόνος:** πρωί, λίγο καιρό μετά την τουρκική εισβολή του '74 («τον τελευταίο καιρό... και τώρα... με τον Τούρκο εισβολέα να παραμονεύει»).
- **Πρόσωπα:** ο αφηγητής, ο Θωμάς, η γυναίκα, ο ταξιτζής.

ΔΙΑΓΡΑΦΗ ΧΑΡΑΚΤΗΡΩΝ

Τα πρόσωπα σκιαγραφούνται, κυρίως, μέσα από τη διήγηση και την περιγραφή - και λιγότερο από τον διάλογο. Εκτός από τον Θωμά, τα άλλα πρόσωπα δεν κατονομάζονται, είναι συλλογικά υποκείμενα, εκφράζουν μία συλλογική εμπειρία. Το κάθε πρόσωπο εκφράζει μία μερίδα του κυπριακού λαού που διοχετεύει μέσα του με διαφορετικό τρόπο την τραγωδία (αφηγητής: βουβός πόνος, Θωμάς: λαϊκή θυμοσοφία, γυναίκα: αλλοφροσύνη, ταξιτζής: αδιαφορία).

- **Ο αφηγητής:** συμμετέχει στην ιστορία ως μάρτυρας-θεατής του περιστατικού με τη γυναίκα. Ευαίσθητος άνθρωπος, συγκλονίζεται από το δράμα της γυναίκας («ανατρίχιασα»), αλλά εκφράζεται με συγκρατημένο τόνο. Τον διακρίνει λεπτότητα αισθημάτων («δεν ξέρω... μου φάνηκε πως θα τήνε πλήγωνε»).
- **Θωμάς ο περιπτεράς:** «γνήσιος λαϊκός τύπος, καλοκάγαθος και σύγκαιρα παμπόνηρος ...με ρεαλισμό και θυμοσοφία σημάδευε το ουσιαστικό». Διαγράφεται με πειστικότητα, περιγράφεται μέσα από μια εκτεταμένη παρέκβαση («Ο Θωμάς είχε ένα δικό του τρόπο ...που μοιράζουμε το νησί μας στα δυο»), η οποία δίνει και το στίγμα των καιρών.
- **Η γυναίκα:** τραγική φιγούρα-σύμβολο όλων των γυναικών της Κύπρου που έζησαν ανάλογη εμπειρία, γι' αυτό ακριβώς και δεν σκιαγραφείται έντονα, αν εξαιρέσουμε ορισμένα περιγραφικά στοιχεία για την εξωτερική της εμφάνιση, τα οποία δεν είναι, βεβαίως, άσχετα («Το πρόσωπό της... σ' εύπορο περιβάλλον»). Αργεί να εμφανιστεί στο διήγημα και αναρωτιέται κανείς αν είναι ηρωίδα /κεντρικό πρόσωπο.
- **Ο ταξιτζής:** αδιάφορος «είτε γιατί δεν αντλήφτηκε είτε γιατί δεν είχε διάθεση να την πάρει» αποφεύγει τη γυναίκα. Άνθρωπος βιαστικός, που προσπερνά πρόσωπα και γεγονότα «με μεγάλη ταχύτητα».

ΕΚΦΡΑΣΤΙΚΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Γλώσσα και ύφος

Απλή δημοτική, καθομιλουμένη με διαλεκτικούς τύπους (στο έμπα, οι γειτόνοι, στην πάντα, ήρτε, να του νέψει). Λιτή γραφή χωρίς στολίδια, ύφος μετρημένο και συγκρατημένο που συνάδει με τον τύπο του κειμένου (μαρτυρία /καταγραφή).

Αφηγηματικοί τρόποι και τεχνικές

- Διήγηση /αφήγηση σε πρώτο πρόσωπο που προσδίδει στο κείμενο άμεσο και εξομολογητικό χαρακτήρα, καθώς και την πειστικότητα της μαρτυρίας.
- Περιγραφή (του Θωμά, κυρίως, και της γυναίκας), η οποία εξυπηρετεί την πειστικότερη διαγραφή των προσώπων.
- Διάλογος (αφηγητή και Θωμά), ο οποίος προσφέρει ζωντάνια και αληθοφάνεια στο διήγημα.
- Χρονική σειρά γεγονότων: κανονική, ευθύγραμμη πορεία αφήγησης με αρχή – μέση – τέλος (τεχνική *ab ovo*). Η ιστορία εξελίσσεται στο παρόν, αν εξαιρέσουμε την παρέκβαση μέσω του Θωμά στην προ της εισβολής κατάσταση.

ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΣ (που ισχύουν για το κείμενο)

- Μέτρια έκταση.
- Αρχιτεκτονική δομή (εισαγωγή – κύριο μέρος – επίλογος).
- Ενότητα χώρου (ίδιο σκηνικό: περίπτερο δίπλα στον δρόμο – σταθμός ταξί).
- Ενότητα χρόνου (χρονική διάρκεια μέσα σε μια μέρα – κινείται στο παρόν).
- Ένα κύριο επεισόδιο (το περιστατικό με τη γυναίκα).
- Κορύφωση δράσης (με τη φράση «περιμένει ταξί για την Αμμόχωστο»).
- Πειστική διαγραφή χαρακτήρων (ιδίως του Θωμά).
- Μαστορική χρήση γλώσσας – εύστοχη χρήση εκφραστικών μέσων.

ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΕΡΓΟΥ

Το διήγημα συνιστά μια απλή και λιτή καταγραφή ενός δραματικού επεισοδίου το οποίο συγκλονίζει τον αφηγητή, παρά το συγκρατημένο ύφος με το οποίο το καταθέτει – ίσως γιατί ο βαθύς πόνος είναι, συνήθως, βουβός. Η γυναίκα φτάνει σε αλλοφροσύνη, θύμα και η ίδια της παράλογης πραγματικότητας του '74, όπου οδηγήθηκε ο κυπριακός λαός ενάντια σε κάθε λογική και δικαίωμα του ανθρώπου.

ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΑΠΟ ΑΠΟΨΗ ΑΦΗΓΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ (για τον εκπαιδευτικό)

ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΟ ΕΙΔΟΣ

Ρεαλιστικό διήγημα, μαρτυρία περισσότερο για την τραγωδία της Κύπρου.

ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ (ΙΣΤΟΡΙΑ)

Ο αφηγητής πηγαίνοντας να πάρει την εφημερίδα του από ένα συνοικιακό περίπτερο («στο έμπα της Λευκωσίας από το δρόμο της Αμμόχωστος») γίνεται αυτόπτης μάρτυρας ενός αλλόκοτου περιστατικού: μία γυναίκα από την κατεχόμενη Αμμόχωστο παραλογιζόμενη, αρνούμενη να δεχτεί την παράλογη πραγματικότητα του πολέμου, περιμένει πεισματικά το ταξί της γραμμής να την πάρει στο σπίτι της, στην Αμμόχωστο. Ο αφηγητής, αφού πρώτα εισηγηθεί στον περιπτερά να τηλεφωνήσει στην αστυνομία, αποχωρεί συγκλονισμένος από τη σκηνή.

ΑΦΗΓΗΤΗΣ

Την ιστορία διηγείται σε πρώτο ρηματικό πρόσωπο και σε παρελθοντικό χρόνο («πέρασα») ένας αφηγητής, ο οποίος συμμετέχει στην ιστορία (**ομοδιηγητικός αφηγητής**) ως μάρτυρας-θεατής του περιστατικού με τη γυναίκα (**αλλοδιηγητικός αφηγητής**) και, ως εκ τούτου, βλέπει κυριολεκτικά τα δρώμενα.

Η **εστίαση είναι εσωτερική**, σταθερή, ακολουθεί την οπτική γωνία ενός μόνον προσώπου (του αφηγητή) και φανερώνει σχετική γνώση: ο αφηγητής-άνθρωπος αφηγείται όσα υποπίπτουν στην αντίληψή του («το πρόσωπό της δε φαίνονταν από δω που βρισκόμουν», «Η ψηλόλιγνη... φανέρωναν ότι ανήκει...»). Όσα γνωρίζει για τη ζωή και την ιδιοσυγκρασία του Θωμά οφείλονται στην πολύχρονη γνωριμία τους («εμείς οι γειτόνοι και τακτικοί πελάτες του...») και όχι στην παντογνωσία του. Περαιτέρω πληροφορίες για όσα γεγονότα δεν έχει άμεση γνώση ο αφηγητής παίρνουμε από τα λεγόμενα του Θωμά, ο οποίος είναι, επίσης, αυτόπτης μάρτυρας του περιστατικού με τη γυναίκα («Πάνε δυο ώρες που περιμένει εκεί δα»).

Ο αφηγητής είναι ευαίσθητος άνθρωπος, συγκλονίζεται από το δράμα της γυναίκας (“ανατρίχιασα”), αλλά εκφράζεται με συγκρατημένο τόνο. Τον διακρίνει λεπτότητα αισθημάτων (“δεν ξέρω... μου φάνηκε πως θα τήνε πλήγωνε η περιέργειά μου.”).

ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΟΙ ΤΡΟΠΟΙ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ

Η ιστορία παρουσιάζεται στον αναγνώστη κυρίως **μέσω της διήγησης**. Η πρωτοπρόσωπη αφήγηση προσδίδει στο κείμενο άμεσο και εξομολογητικό χαρακτήρα, καθώς και την πειστικότητα της μαρτυρίας, εφόσον ο αφηγητής είναι ταυτόχρονα και θεατής του περιστατικού. Με τον τύπο του κειμένου (μαρτυρία /κατάθεση) συνάδει, επίσης, και η λιτή γραφή, η καθομιλουμένη γλώσσα και το μετρημένο ύφος του συγγραφέα.

Η αφήγηση διακόπτεται από **ελάχιστες περιγραφές** (του Θωμά, κυρίως, και της γυναίκας), οι οποίες δεν έχουν διακοσμητικό χαρακτήρα αλλά λειτουργικό, καθώς εξυπηρετούν την πειστικότερη διαγραφή των προσώπων. Μέσα από την περιγραφή του Θωμά («Γνήσιος λαϊκός τύπος... παμπόνηρος», «Με ρεαλισμό... όρθιο») διαγράφεται παραστατικά το πρόσωπο αυτό που αποτελεί παράλληλα έναν αντιπροσωπευτικό λαϊκό τύπο. Αξιοσημείωτο είναι το ότι τα περιγραφικά στοιχεία που αφορούν τη γυναίκα («Στέκονταν...εύπορο περιβάλλον») περιστρέφονται γύρω από την εξωτερική της εμφάνιση.

Ιδιαίτερο ρόλο παίζουν ορισμένες λεπτομέρειες, οι οποίες την τοποθετούν μπροστά μας μέσα από μια προοπτική συμπάθειας και δικαιολογούν την καταγωγή της από ένα εύπορο περιβάλλον. Δεν πρέπει, **όμως**, να εκληφθεί ως αδυναμία του συγγραφέα το ότι δεν διαγράφεται έντονα η γυναίκα στο κείμενο ούτε ως τυχαία ενέργεια η απουσία ονόματος. Η γυναίκα είναι συλλογικό υποκείμενο, αποτελεί φιγούρα-σύμβολο όλων των τραγικών γυναικών της Κύπρου που έζησαν ανάλογη εμπειρία και γι' αυτό αποδίδεται με αυτόν τον αφαιρετικό τρόπο. Με δυσκολία, μάλιστα, θα έλεγε κανείς ότι είναι κεντρικό πρόσωπο (αργεί, εξάλλου, να εμφανισθεί στο διήγημα), καθώς φαίνεται από το κείμενο να δίνεται έμφαση στο περιστατικό, και όχι στα πρόσωπα ή στο σκηνικό.

Τη ροή της αφήγησης διακόπτουν, επίσης, και **κάποιες διαλογικές φράσεις**, συντομότερες στην πλειοψηφία τους, οι οποίες προσδίδουν στην αφήγηση δραματικότητα, φυσικότητα και ζωντάνια. Μέσα σε εισαγωγικά και σε ευθύ λόγο εκφέρεται ο διάλογος αφηγητή – Θωμά, ο οποίος περιστρέφεται γύρω από τη γυναίκα. Στον λόγο του Θωμά ενσωματώνεται και αυτός της γυναίκας, ο οποίος αποδίδεται, επίσης, σε ευθύ λόγο («Πώς δεν έχει; μου κάνει, από 'δώ πήρα τόσες φορές ταξί»). Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι στα διαλογικά μέρη αποδίδεται το ιδιαίτερο λεξιλόγιο και ύφος των προσώπων, ιδίως του Θωμά (π.χ. διαλεκτικοί τύποι: *κάμποση ώρα, ήρτε, κάνα αυτοκίνητο /λαϊκό ύφος: δεν έχει πια ταξί κυρά μου, μπας και...*).

Ορισμένα **σχόλια του αφηγητή** («Ο Θωμάς είχε ένα δικό του τρόπο να βλέπει τα νέα της ημέρας», «Ο οδηγός, είτε γιατί δεν αντιλήφτηκε είτε γιατί δεν είχε διάθεση να την πάρει...», «Δεν ξέρω για ποιο λόγο, μου φάνηκε πως θα τήνε πλήγωνε η περιέργειά μου») προσδίδουν έναν συγκρατημένο και μετρημένο τόνο στην αφήγηση, ενώ παράλληλα ταιριάζουν στην ιδιοσυγκρασία ενός ανθρώπινου αφηγητή που δεν μπορεί να τα ξέρει όλα.

Διαγραφή χαρακτήρων: τα πρόσωπα σκιαγραφούνται, κυρίως, μέσα από τη διήγηση και την περιγραφή - και λιγότερο από τον διάλογο. Εκτός από τον Θωμά, τα άλλα πρόσωπα δεν κατονομάζονται, είναι συλλογικά υποκείμενα, εκφράζουν μία συλλογική εμπειρία. Το κάθε πρόσωπο εκφράζει μία μερίδα του κυπριακού λαού που διοχετεύει μέσα του με διαφορετικό τρόπο την τραγωδία (αφηγητής: βουβός πόνος, Θωμάς: λαϊκή θυμοσοφία, γυναίκα: αλλοφροσύνη, ταξιτζής: αδιαφορία).

Ο ΧΡΟΝΟΣ ΣΤΗΝ ΑΦΗΓΗΣΗ

I. Εξωκειμενικός χρόνος

- **Χρόνος πομπού:** Νοέμβριος 1974.
- **Χρόνος γεγονότων:** λίγο καιρό μετά την τουρκική εισβολή στην Κύπρο το 1974.
Terminus post quem: Αύγουστος 1974 (κατάληψη της Αμμοχώστου)
Terminus ante quem: Νοέμβριος 1974 (χρόνος δημοσίευσης).

II. Εσωκειμενικός χρόνος

- **Χρόνος ιστορίας (XI):** τα χρονικά όρια μέσα στα οποία εκτυλίσσονται τα γεγονότα που συνιστούν την ιστορία είναι διάρκειας λίγης ώρας, όσο χρειάζεται ο αφηγητής να πάρει την εφημερίδα του («Πηγαίνοντας εχτές πρωί στη δουλειά μου...»), να κουβεντιάσει με τον περιπτερά για το επεισόδιο με τη γυναίκα και τέλος να αποχωρήσει.

- **Χρόνος αφήγησης (ΧΑ):** φαίνεται ότι συμπίπτει ο χρόνος της ιστορίας με τον χρόνο της αφήγησης, τη χρονική δηλαδή σειρά με την οποία παρουσιάζονται τα γεγονότα κατά την αφήγηση.

Χρονική σειρά γεγονότων: κανονική, ευθύγραμμη πορεία αφήγησης με αρχή – μέση – τέλος. Υπάρχει χρονική ακολουθία («εχτές πρωί... πέρασα», «μου 'δειξε... μια γυναίκα», «έφυγα...»). Η ιστορία εξελίσσεται στο παρόν του αφηγητή, αν εξαιρέσουμε την εκτεταμένη παρέκβαση («Ο Θωμάς είχε ένα δικό του τρόπο... που μοιράζουμε το νησί μας στα δυο»), μέσω της οποίας διαγράφεται το πρόσωπο του Θωμά και παράλληλα δίνεται και το στίγμα των καιρών. Η παρέκβαση αυτή δύσκολα θα μπορούσε να θεωρηθεί αναδρομική αφήγηση. Η αρχή της αφήγησης συμπίπτει με την αρχή της ιστορίας (τεχνική **ab ovo**).

Υπάρχουν, ωστόσο, κάποιες διαφορές ανάμεσα στον χρόνο της ιστορίας (ΧΙ) και στον χρόνο της αφήγησης (ΧΑ) ως προς τη διάρκεια και τη συχνότητα των γεγονότων:

- **Διάρκεια γεγονότων:** ο ρυθμός της αφήγησης επιβραδύνεται στην περίπτωση των περιγραφών και των σχολίων, σταματά η εξέλιξη της ιστορίας, έχουμε δηλαδή **παύση** (ΧΑ > ΧΙ). Η διάρκεια των γεγονότων είναι κανονική στην περίπτωση των διαλόγων και των αφηγηματικών εκείνων μερών όπου εξελίσσεται απρόσκοπτα η υπόθεση, έχουμε δηλαδή **σκηνή** (ΧΑ = ΧΙ). Σε ορισμένα σημεία επιταχύνεται ο ρυθμός της αφήγησης και τα γεγονότα παραλείπονται ή δίνονται συνοπτικά («είδε πολλά στα εξήντα χρόνια της ζωής του...», «τα νέα που έρχονταν απανωτά σαν λαίλαπας και μας έπνιγαν, μαζί με τους βομβαρδισμούς...», «Πάνε δυο ώρες που περιμένει εκεί δα»), έχουμε δηλαδή **έλλειψη ή περίληψη** (ΧΑ < ΧΙ).
- **Συχνότητα γεγονότων:** έχουμε **μοναδική αφήγηση**, αφήγηση δηλαδή μία φορά αυτού που έγινε μία φορά στην ιστορία (του περιστατικού με τη γυναίκα). Αξιοσημείωτη, όμως, είναι η συχνότητα με την οποία επανέρχονται παραλλαγμένα στην αφήγηση ορισμένες λέξεις /φράσεις:
 - «Πηγαίνοντας εχτές πρωί στη δουλειά μου πέρασα, όπως κάθε πρωί... να πάρω την εφημερίδα μου και να του κάνω τη συνηθισμένη μου ερώτηση.» - «Χτες πρωί λοιπόν, όταν πήρα την εφημερίδα και του 'κανα τη συνηθισμένη ερώτηση...».
 - «Είχε ένα δικό του τρόπο να βλέπει τα νέα της ημέρας.» - «Είχε κι ένα δικό του τρόπο να σχολιάζει τα νέα.» - «Είναι ο μόνος τρόπος που του 'μεινε για να σχολιάσει...τα νέα που...μας έπνιγαν, τα νέα που μας πνίγουνε και τώρα...».
 - Λέξεις /φράσεις που δηλώνουν την πεισματική στάση /στατικότητα της γυναίκας, η οποία συνεχίζει να περιμένει το ταξί της γραμμής: «μου 'δειξε μια γυναίκα που στέκονταν» - «Πάνε δυο ώρες που περιμένει εκεί δα» - «στεκόταν... στη μέση σχεδόν του δρόμου» - «Στέκονταν αφύσικα ασάλευτη» - «Περιμένει ταξί για την Αμμόχωστο» - «περίμενε κάμποση ώρα» - «Στέκει εκεί δα και περιμένει» - «δεν κούνησε από τη θέση της» - «ξαναπήρε την ασάλευτη στάση της».

Σχεδιασμός διδακτικής πρότασης:

Μαρία Παπαλεοντίου, Φιλολόγος
Λειτουργός Παιδαγωγικού Ινστιτούτου